

VII. НАШОГО ЦВІТУ ПО ВСЬОМУ СВІТУ 1994-2014

Багато випускників кафедри працюють у вищих навчальних та наукових закладах за кордоном. У 1990-их роках наші вихованці почали поповнювати наукові установи Америки і Європи. Серед найвідоміших представників школи - доктор біологічних наук **М.М. Доліба** (випуск 1982 р.), професор з наукової роботи відділу біохімії та біофізики Пенсильванського університету в Філадельфії, США. Він також очолює підрозділ діабетичного центру цього всесвітньовідомого університету. На основні положень та досягнень наукової школи, результатів своїх дисертацій д-р Доліба спрямовує основні зусилля на розробку нових методів лікування діабету, зокрема на пошук і тестування нових антидіабетичних препаратів. Він бере участь у проекті з пересадки острівців Лангерганса підшлункової залози хворим на цукровий діабет, досліджує метаболічні зміни у β -клітинах підшлункової залози за умов пошкодження АТФ-чутливих калієвих каналів плазматичної мембрани, що призводить до гіпоглікемії, а також роль жирних кислот в регуляції секреції інсуліну.

З 1995 по 2011 рр. у США працював доктор біол. наук **А.М. Бабський** (випуск 1979 р.). Протягом періоду роботи у Пенсильванському університеті в сферу його наукових інтересів входили дослідження іонних та біоенергетичних механізмів у серці та методи їхньої нормалізації в разі діабету та ішемії міокарда. Після переїзду у 2002 р. до Індіанського університету (Індіанаполіс, США) він продовжив дослідження можливостей ядерного магнітного резонансу у вивченні клітинних механізмів впливу гіпертермії та хіміотерапії на ракові клітини різної етіології.

З Пенсильванського університету розпочав свою наукову кар'єру у США також **М.З. Ватаманюк**, який зараз продовжує працювати в Корнельському університеті (Ітака, штат Нью-Йорк), досліджуючи роль основних антиоксидантних ферментів у гомеостазі глюкози у разі експериментального діабету. У дитячому госпіталі Філадельфії плідно працює **О.В. Горинь**, вивчаючи ключові ланки регуляції за гострих і хронічних захворювань нирок, печінки і мозку. Одним з перших випускників кафедри хто відкрив «канадський науковий ринок» став **Б.Л. Луговий**, який після стажування у Філадельфії і Торонто нині поєднує викладацьку роботу у Mount Saint Vincent University (Галіфакс, Нова Скотія) із науковими дослідженнями клітинних і молекулярних механізмів адаптації організму до різних типів харчових дієт. Після успішних захистів кандидатських дисертацій у науковому центрі фізико-хімічної біології в Пуцино (РФ) свою наукову кар'єру в США продовжили випускниці кафедри **І.Г. Ставровська** та **В.Р. Макар**. Ірина вже на медичному факультеті легендарного Гарвардського університету у Бостоні, продовжує досліджувати роль мітохондрій у регуляції клітинного Ca^{2+} , апоптозу та окисненні жирних кислот у печінці, серці та ін. органах. Віра після успішної кар'єри в академічних університетах Філадельфії нині працює старшим менеджером у фармакологічній компанії Endo Pharmaceuticals.

Ближче до України у центральній і західній Європі продовжує свою кар'єру інша когорта випускників кафедри. Після захисту докторської дисертації у Померанській університет (Слупськ, Польща) переїхала **Н.М. Кургалюк**. Разом із **Г.М. Ткаченко** вони досліджують, зокрема, особливості оксидативного стресу та впливу гіпоксійних навантажень на енергетичні процеси у мітохондріях. У Середземноморському інституті нейробиології у сонячному Марселі (Франція) продовжує свої електрофізіологічні дослідження ролі нейротрансмітерів у передачі збудження та метаболізмі нейронів **р.В. Тизьо**. Недавно отримав звання доктора філософії (PhD) **П.В. Хороший**, який закінчував свою дисертаційну роботу в біологічному центрі Угорської академії наук. **О.В. Копач** під керівництвом проф. Н.В. Федірко та у співробітництві з Інститутом фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України вивчає роль ендоканабіноїдних рецепторів слинних залоз в Університеті Манчестера в Англії.

Деякі з наших випускників продовжили свій професійний шлях у досить екзотичних як для українців країнах. **Т.І. Чорна** у співробітництві з працівниками кафедри та Інституту фундаментальних досліджень Тата (Бангалор) виявила цікаві закономірності активації транспорту Ca^{2+} у слинних залозах дрозофіли. Методами молекулярної біології встановлено експресію у цих секреторних клітинах генів *Itp-r83A*, *Ca-P60A*, *olf186-F*, які кодують структуру молекул інозитол-1,4,5-трифосфатчутливого Ca^{2+} -каналу, Ca^{2+} -помпи ендоплазматичного ретикулуму і білка *Orai* плазматичної мембрани, а з використанням конфокальної мікроскопії зареєстровано депокерований вхід Ca^{2+} у секреторні клітини слинних залоз личинки лінії дрозофіли, яка селективно експресує Ca^{2+} -чутливий сенсор G-CaMP1.6. Її дослідження завершилися захистом кандидатської дисертації (2009 р., науковий керівник проф. В.В. Манько). Зараз Т.І. Чорна продовжує дослідження у Госпіталі для хворих дітей (Онтаріо, Канада). Випускник аспірантури кафедри фізіології людини і тварин **О.С. Сафронова** отримала свій PhD диплом у Медико-стоматологічному університеті Токіо. У себе на батьківщині – в Ємені та Сирії – продовжують науково-викладацьку працю колишні аспіранти **кафедри Абдулла Мохамед Ахмед Лакаль** (Аденський університет) і **Мустафа Дбаг Мрван**.

Вагомий внесок вихованців кафедри у здобутки провідних наукових установ світу свідчить про високий рівень підготовки наших випускників та достойні здобутки наукової школи «Біоенергетика та електрофізіологія секреторних клітин».

Сподіваємось, що процес наукової імміграції незабаром урівноважиться процесом наукової репатріації, але вже сьогодні кафедра підтримує тісні і взаємовигідні зв'язки зі своїми випускниками за кордоном. Тривалу підтримку впродовж вже 14 років ми отримуємо від **Товариства прихильників Львівського університету** з Північної Америки, ядро якого складають випускники кафедри. Останнім часом тісна співпраця налагоджена із університетами Великобританії: Університетом Манчестера, Королівським коледжем Лондона (Англія), Медичними університетами Денді і Едінбурга (Шотландія), Кардіфським університетом (Уельс).

VIII. І ВОЗДАСТЬСЯ ВАМ ...

Кафедра фізіології людини і тварин з не меншою гордістю пишається своїми вихованцями, які досягнули значних успіхів на науковій і педагогічній нивах поза стінами рідної кафедри. У цьому достойному переліку чільне місце у хронологічному і масштабному вимірах посідає доктор біологічних наук, проф. **Мирон Пилипович Деркач** (випуск 1952 р.). Засновник кафедри біофізики у Львівському університеті імені Івана Франка (1974), багатолітній декан біологічного факультету, відомий діяч ЮНЕСКО, почесний доктор наук Міжнародного університету ООН, один з піонерів досліджень мовного сприймання в розпізнавальних комп'ютерних моделях і математичних методів у біології, класичні підручники якого «Курс біометрії» та «Курс варіаційної статистики» впродовж десятиліть студіюють біологи різних поколінь. Засновану проф. Деркачем кафедру у 1992–1996 рр. очолював колишній студент і аспірант нашої кафедри доктор біологічних наук, проф. **Омелян Антонійович Гойда** (випуск 1961 р.), який багато років також був завідувачем Лабораторії біофізики клітин у Львівському відділенні Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України. Проф. Гойда відомий і як талановитий художник та майстер народних промислів. До створення і розвитку кафедри біофізики долучились й інші наші вихованці: доц. **Б.Ф. Демків** (завідувач у 1982–1992, відомий гістолог і електронний мікроскопіст), доц. **Я.В. Олійник** (випуск 1954 р.), доц. **М.Є. Чабан** (випуск 1966 р.).

Одним із найяскравіших і харизматичних вихованців нашої кафедри є доктор біологічних наук, проф. **Михайло Федрович Тимочко** (випуск 1962 р.). Його цілком можна вважати одним із засновників біоенергетичного (мітохондріального) напрямку робіт на кафедрі. Після тривалої праці на рідній кафедрі та у Лабораторії радіаційної і фізико-хімічної біології Михайло Федорович у 1980 р. перейшов на роботу у Львівський медичний інститут. Разом із своїми учнями, серед яких і випускники нашої кафедри доценти **О.Г. Мисаковець, О.І. Терлецька, С.М. Ковальчук, О.Я. Чупашко, Л.І. Кобилінська**, проф. Тимочко досліджував метаболічні аспекти формування кисневого гомеостазу за екстремальних умов та адаптивно-компенсаторні процеси в організмі. У Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького кафедру медичної біології, паразитології та генетики очолює доктор біологічних наук, проф. **З.Д. Воробець**, який до цього тривалий час і успішно працював в Інституті біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України (Київ). З приходом у 1988 р. завідувачем проф. Воробця на кафедрі започаткований новий напрямок наукової роботи, який стосується біологічної ролі іонів кальцію та оксиду азоту в клітинах.

Цікавою особливістю нашої кафедри є багатолітнє постачання висококваліфікованими кадрами фізіологічного профілю вищим навчальним закладам і науковим інституціям Львова та України загалом. Яскравим прикладом цього можуть слугувати не тільки кафедри нормальної фізіології і біохімії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, але й кафедра анатомії і фізіології Львівського державного університету фізичної культури. Сьогодні її очолює випускник аспірантури нашої кафедри доц. **Л.С. Вовканич**, під орудою якого працюють інші випускники – доценти **Ф.В. Музика** (проректор Університету), **М.Я. Гриньків, Д.І. Бергтраум**, канд. сільськогосподарських наук **С.І. Крась**. З

висадкою «університетського десанту» на цій кафедрі розпочались дослідження фізіологічних механізмів формування статичної витривалості, впливу локальних і глобальних фізичних навантажень на особливості адаптаційних змін мозкової та центральної гемодинаміки, центральних механізмів регуляції діяльності серця, на електричну активність скелетних м'язів та головного мозку. Плідна і взаємовигідна співпраця поєднує кафедру з Інститутом біології тварин НААН у Львові. Там, зокрема, над проблемами біохімічних механізмів дії хрому в організмі людини і тварин енергійно працює молодий доктор біологічних наук **Р.Я. Іскра** (випуск 1993 р.) та кандидат біологічних наук **О.П. Долайчук**.

У Києві на кафедрі промислової біотехнології Політехнічного інституту нині працює доктор біологічних наук, проф. **В.Ю. Горчаков** (випуск 1970 р.). Сферою його наукових інтересів є дослідження в області використання продуктів біотехнології з метою покращення здоров'я людини та драг-дизайн пробіотиків, що виконується за допомогою спектрально-динамічного аналізу. У цьому році звання професора було присвоєно випускнику кафедри (випуск 1975 р.), доктору біологічних наук **З.І. Гамкалу**, який працює на кафедрі ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка. У сфері інтересів проф. Гамкала екологічний моніторинг агроєкосистем Західної України. Проф. **С.Є. Швайко** працює на кафедрі фізіології людини і тварин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки в Луцьку.

Ціла когорта наших випускників плідно трудиться на ниві народної освіти. Серед них слід відзначити колишнього працівника кафедри, директора Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидата біологічних наук **Р.Б. Шияна** - активного реформатора освіти, редактора і перекладача. Багато років працював у Луганському національному педагогічному університеті імені Тараса Шевченка випускник 1962 р. доктор біологічних наук, проф. **І.О. Іванюра**. У своїй докторській роботі (2001 р.) він досліджував адаптаційні можливості функціональних систем організму учнів середнього шкільного віку за тривалих фізичних навантажень. Звання заслуженого вчителя України та державних нагород удостоєний завуч Львівського фізико-математичного ліцею **М.М. Мурацук**, багато вихованців якого стали переможцями міжнародних олімпіад з біології та щороку поповнюють студентські лави нашого університету, демонструючи високі стандарти знань.

Обмежений об'єм статті не дозволяє детальніше розглянути усі досягнення наших випускників за 70 років. Тому обмежимося лише згадкою прізвищ тих хто захистив кандидатські дисертації і ще не згадувався нами. Отже, вченого звання кандидата наук удостоєні випускники кафедри фізіології людини і тварин О.П. Вавринюк (випуск 1950 р.), О.М. Шиманська (1952), Н.М. Форняк (1954), М. Пакош (1956), Л.С. Концевич (1956), І.І. Гречкосій-Лесюк (1956), К.О. Скварко (1956), Є. Гаєвський (1957), Л.М. Сімакова (1958), Г.В. Аксьонова (1959), Л.М. Черкащенко (1959), М.Т. Шевченко (1961), М.І. Маковецький (1961), І.І. Семків (1961), М.В. Капись (1962), Я.Г. Шевчук (1962), Н. Перехрест (д.б.н.?, 1962), Д. Демчук (1962), З. Цимбрикевич (1962), Доскач (1965), Щур (1965), Я.А. Лясковець (1970), Н.В. Забара-Кириченко (1971), Г.М. Антонишин (1972), С.Є. Рогатюк (1973), І.І.

Мащакевич (1973), С.П. Дзюбан (1973), В.Б. Ключковська (1974), Я.В. Тучапський (1974), М.В. Кінах (1974), М.Ф. Пароконна (1974), М.П. Залецький (1976), П.Й. Ліпський (1977), О.С. Лич (1978), О.М. Жукорський (1978), Т.Б. Меліхова (1980), С.М. Ткачук (1980), О.Ю. Карпенчук (1982), О. Журавльов (1982), Д.В. Гаврилюк (1983), З.В. Гураль (1989), І.Д. Султанова (1991), В.В. Деда (1992), І. Случик (Гринечко) (1992), В.М. Случик (1992), В.А. Гупаловська (Лобас) (1993), С.Б. Дроздовська (1994), Б.Я. Ремінецький (1995), Н.О. Ярема (1997), О.В. Мусієнко (1999), К.М. Мурашук (2003), І.А. Особа (2006), О.П. Долайчук (2007) .

Слід зазначити, що більшості інформації, особливо за 1950-1980-ті роки, ми завдячуємо добрій пам'яті, скрупульозності і щирому серцю Ганни Кирилівни Старостюк. Автори наперед перепрошують за можливі неточності чи упущення, яких неможливо уникнути за такого об'єму історичного і наукового матеріалу.